

Г.Б. Гордійчук, к.п.н., доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла

Коцюбинського, м. Вінниця

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ З МЕТОЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У статті аналізуються структурні компоненти моделі навчального процесу, їх технологічні особливості та дидактичні завдання за умов використання інформаційного освітнього середовища навчального закладу. Окреслюються шляхи використання інформаційного освітнього середовища навчального закладу з метою професійної підготовки майбутніх фахівців, виокремлюються педагогічні умови успішного його функціонування. Підкреслюється особлива важливість ефективного функціонування інформаційного освітнього середовища за умов заочної форми підготовки фахівців.

Ключові слова: інформаційне освітнє середовище, професійна підготовка, модель навчального процесу підготовки фахівців.

В статье анализируются структурные компоненты модели учебного процесса с использованием информационной образовательной среды учебного заведения, их технологические особенности и дидактические задания. Очерчиваются пути использования информационной образовательной среды учебного заведения с целью профессиональной подготовки будущих специалистов, выделяются педагогические условия успешного ее функционирования. Подчеркивается особая важность эффективного функционирования информационной образовательной среды учебного заведения при условии заочной формы подготовки специалистов.

Ключевые слова: информационная образовательная среда, профессиональная подготовка, модель учебного процесса подготовки специалистов.

The article analyses the structural components of the learning process model, their technical features and pedagogical tasks, taking into account the use of information educational environment of an institution. The discussion of information educational environment is aimed at training future professionals in various disciplines and examining the ways to use it successfully in education. The article emphasizes the importance of successful use of information educational environment in distance learning.

Keywords: information educational environment, professional training, future professionals training model

Постановка проблеми. Нині в Україні напрацьовано досить вагому нормативно-правову базу з питань здійснення інформаційної діяльності та використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у різних галузях суспільного життя, зокрема, освіти. Проте, як засвідчує аналіз психолого-

педагогічної літератури з проблеми дослідження [1; 5; 6], досягнення необхідного педагогічного ефекту від застосування ІКТ можливе лише за умов створення й ефективного використання відповідного освітнього середовища. Тому з розвитком ІКТ набувають великого поширення такі терміни, як "інформаційно-освітнє середовище", "інформаційний простір", "комп'ютерно-орієнтоване навчальне середовище", "відкрите навчальне середовище", "віртуальне навчальне середовище" тощо [1; 5; 6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розробки й функціонування інформаційного освітнього середовища (ІОС) закладів освіти присвячені дослідження багатьох вітчизняних й зарубіжних учених: В.Ю. Бикова, Р.С. Гуревича, М.І. Жалдака, І.Г. Захарової, М.Ю. Кадемії, І.М. Кухаренка, Ю.І. Машбиця, Є.С. Полат, С.О. Сисоєвої, В.О. Трайньова, І.В. Трайньова, П.В. Стефаненка та інших.

Метою статті є аналіз структурних компонентів моделі навчального процесу, їх технологічних особливостей та дидактичних завдань за умов використання інформаційного освітнього середовища (ІОС) навчального закладу. Окреслення шляхів використання ІОС навчального закладу з метою професійної підготовки майбутніх фахівців, виокремлення педігогічних умов успішного його функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині спроби формування єдиного інформаційного освітнього простору здійснюються багатьма навчальними закладами, проте, як правило, вони зводяться до розв'язання технічних проблем взаємопов'язування окремих засобів і технологій інформатизації. Нерозв'язаними залишаються питання уніфікації змісту й методів, що характеризують використання засобів ІКТ.

У сучасному освітньому просторі можна виокремити три основні технології освіти (у найзагальнішому розумінні) [7, с. 19-20]:

– енциклопедична освіта: забезпечує всебічне накопичення знань людиною; сприяє гармонійному розвитку особистості; забезпечує високу якість підготовки фахівця. Проте ця технологія є недієвою в умовах сучасного

інформаційного суспільства (у всякому разі для пересічної особистості);

- прагматична освіта: спрямована на якнайшвидшу підготовку фахівця шляхом одержання ними лише знань із вузького напрямку підготовки: тільки те, що безпосередньо стосується фаху;

- фундаментальна освіта: спрямована на забезпечення студентів ґрунтовними фаховими знаннями, здобуття яких здійснюється за умови неперервної підготовки та розширення обсягу фундаментальних знань. Хоча на етапі навчання ця технологія є значно складнішою, ніж прагматична, проте вона забезпечує підготовку високоосвіченого, конкурентоспроможного фахівця, який у разі потреби здатний поповнити свої знання та адаптуватися до швидких змін у соціально-економічному середовищі.

За умов одержання фундаментальної освіти виникає потреба в створенні багатofункціонального середовища для самостійного одержання знань, роль якого може відігравати ІОС вищого навчального закладу, яке має на меті забезпечення гнучкого, демократичного, відкритого, доступного навчання, що виявляється через вільний вибір його місця, часу, змісту та форм [2, с. 124].

Ми погоджуємося з думкою науковців, які під інформаційним освітнім середовищем розуміють дидактичне, психолого-педагогічне, комунікативне, матеріально-технічне забезпечення навчального процесу, що включає: засоби навчання, які базуються на ІКТ; навчальну і наукову інформацію, яка сприяє формуванню професійно значущих і соціально важливих якостей особистості майбутнього фахівця, – інформацію двоїстого роду: як ту, що входить в офіційно наказову й зафіксовану у вигляді навчальних програм, так і додаткову інформацію навчального характеру [4, с. 67].

Інформаційне освітнє середовище є багатofункціональним явищем. Тому до визначення принципів його побудови і функціонування може бути декілька підходів. Один із них пов'язаний з організацією навчальної і наукової діяльності. Оскільки інформаційне освітнє середовище має навчальну цілеспрямованість, то для його успішного функціонування до розміщених навчальних матеріалів висуваються загальні педагогічні вимоги: науковості,

доступності, наочності, обліку вікових та індивідуальних особливостей користувачів (як студентів, так і викладачів); єдності навчальної й наукової діяльності; зближення самостійної творчої роботи студентів і науково-дослідницької роботи викладача (принцип співтворчості). Інший підхід визначається професійно-педагогічною спрямованістю інформаційного освітнього середовища і його мобільністю. Слід передбачити, щоб матеріалами інформаційного освітнього середовища педагогічного університету могли користуватися не лише студенти й викладачі, а й учителі та інші працівники освіти [2, с. 124].

ІОС має на меті досягнення таких пріоритетних цілей:

- формування професійних знань, умінь і навичок;
- формування інформаційної культури майбутніх фахівців;
- реалізація творчого потенціалу і розвиток особистості;
- формування сучасного наукового і професійного світогляду;
- формування професійної самосвідомості тощо [2, с.124].

Під час побудови ІОС можна вирішити цілий комплекс різноманітних взаємопов'язаних завдань, спрямованих на формування творчої особистості, яка гарно орієнтується в навколишньому середовищі й швидко пристосовується до його змін. Зокрема, це проблеми навчально-методичного, психолого-педагогічного, організаційного, технологічного, соціально-економічного, ергономічного тощо характеру.

З позицій багатофункціонального й системного підходу, компонентами особистісно-розвиваючого інформаційного освітнього середовища можуть бути такі мікросередовища: електронні навчально-методичні комплекси, електронна бібліотека, комп'ютерно орієнтовані підручники, посібники, відеопрезентації, майстеркласи тощо. Перераховані мікросередовища є необхідними складовими засвоєння студентами знань.

На нашу думку, навчальний процес із використанням інтегрованого освітнього середовища (рис. 1) передбачає роботу з такими складовими [2, с. 125]:

1) навчально-методичний комплекс дисципліни (інформаційне наповнення процесу навчання);

2) електронна бібліотека навчальної дисципліни – електронні підручники, посібники, власні проекти, інтернет-ресурси (умови індивідуальної траєкторії навчання);

3) інформаційні банки дисципліни, що постійно оновлюються (електронні підручники і посібники, демонстрації, тестові й інші завдання, зразки виконаних проектів);

4) модульний принцип побудови курсів дисциплін і діяльність рефлексії суб'єктів навчального процесу (необхідна педагогічна умова функціонування особистісно-розвиваючого інформаційного освітнього середовища вищого навчального закладу, заснована на високій інформаційній культурі викладачів і студентів);

5) модульно-рейтингова педагогічна технологія (засіб оптимізації навчального процесу, адаптованого до особистісних особливостей студентів);

6) розробка творчих (дослідницьких) проектів, у тому числі колективних;

7) студентські науково-практичні конференції, публічний захист творчих проектів і представлення результатів своєї діяльності в мережі Інтернет (засіб формування рефлексійних і комунікаційних навичок);

8) автоматизована система контролю знань (полегшує працю викладача і сприяє відвертості й об'єктивності оцінювання знань студентів);

9) вибір інформаційного ресурсу (оптимальне поєднання електронних і традиційних навчальних ресурсів) тощо.

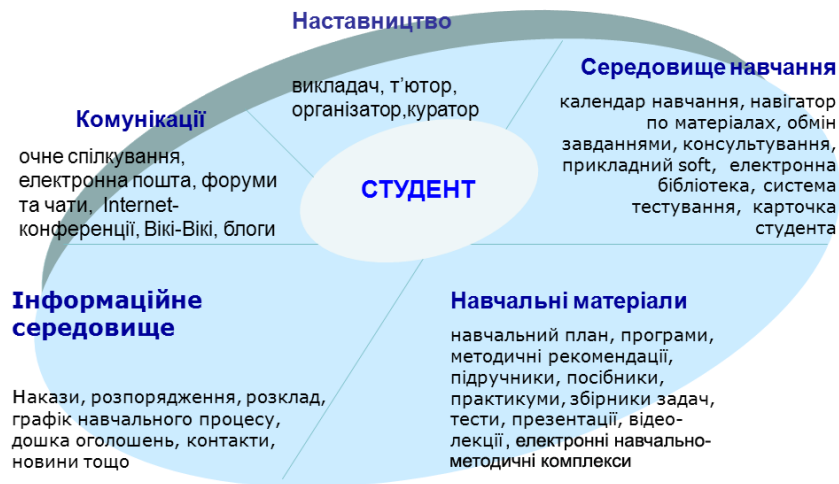

Рис. 1. Модель навчального процесу з використанням інформаційного освітнього середовища

Зрозуміло, що всі структурні компоненти ІОС мають свої технічні, технологічні й методичні особливості. Вони виконують певні дидактичні завдання.

Зауважимо, що викладачами кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського розроблено ІОС кафедри, яке уможливує здійснення ефективної навчально-методичної, науково-дослідної, профорієнтаційної, виховної діяльності. Саме завдяки розташованим у мережі вузу матеріалам студенти можуть самостійно одержувати необхідні матеріали у будь-який зручний для них час. Середовище дозволяє моніторити й контролювати діяльність студентів й працівників, надавати їм необхідну допомогу. Особливого значення й необхідності використання матеріалів ІОС набуває для студентів заочної форми навчання.

Необхідною умовою успішного функціонування ІОС є створення відповідних педагогічних умови. Як засвідчують наші дослідження [2, с. 128-129], такими умовами є:

- високий рівень інформаційної культури викладачів і студентів;
- упровадження інноваційних, у тому числі й інформаційно-комунікаційних педагогічних технологій, заснованих на суб'єктних для

суб'єкта взаєминах;

– діяльність рефлексії суб'єктів навчального процесу, здатних до адекватної самооцінки своєї особистості тощо.

Таким чином, створення й використання інформаційного освітнього середовища навчального закладу є необхідністю сьогодення. Оскільки ІОС – це можливість логічного впорядкування, структурування й систематизації необхідної для підготовки майбутнього фахівця інформації. Це передумова якісної підготовки фахівців і підвищення конкурентоспроможності вищої освіти.

Література:

1. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : [монографія]. – К. : Атіка, 2009. – 684 с.
2. Гордійчук Г.Б. Підготовка педагогів в умовах використання інформаційного освітнього середовища вищого педагогічного навчального закладу / Г.Б. Гордійчук // Проблеми інженерно-педагогічної освіти // зб. наук. праць, випуск №37 – Харків, 2012. – С. 123-130.
3. Захарова И.Г. Информационные технологии в образовании: Учеб. Пособие для студ. высш. пед. учеб. Заведений. – М. : Издательский центр "Академия", 2003. – 192 с.
4. Компьютерные телекоммуникации в системе школьного образования [Электронный ресурс] / Полат Е. С., Бухаркина М. Ю., Моисеева М. В. // – Режим доступа к ресурсу : <http://scholar.urfu.ac.ru:8002/courses/Manual/index.html.ru>.
5. Романовский О. Г. Образовательная среда как одно из условий формирования национальной гуманитарно-технической элиты / О.Г. Романовский // Проблемы та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб. наук. праць /за ред. Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О.Г. РОМАНОВСЬКОГО. – Вип. 22(26). – Харків : НТУ "ХПИ", 2009. – С. 3-12.
6. Солдаткин В. И. Информационно-образовательная среда открытого образования [Электронный ресурс] / В. И. Солдаткин, С. Л. Лобачев // Центр информационно-методической поддержки образования. 9.10.2006. – Режим доступа до ресурсу : <http://cimes.univer.omsk.su/associations/IOS/>.
7. Сук В. П. Системний підхід до інформації освіти / В. П. Сук // Фундаменталізація вищої технічної освіти – необхідна умова випуску конкурентоспроможних фахівців: Матеріали Міжнародної науково-методичної конференції. 11-13 квітня 2001 р. – Харків : НТУ "ХПИ", 2001. – С. 19-23.